

Tjänstedirektivet och protektionismen

Den 15 november 2006 klubbades slutligen EU-kommissionens förslag om det så kallade tjänstedirektivet igenom av EU-parlamentet efter ett par år av stundtals intensiv debatt. Såväl den svenska regeringen som de socialdemokratiska ledamöterna i EU-parlamentet applåderade beslutet. Förhoppningsvis är tongångarna hos de största partierna lika positiva om några år när lettiska, tjeckiska, och kanske rumänska tjänsteföretag kommer hit för att konkurrera med våra svenska tjänsteleverantörer. Eller kommer även den svenska riksdagen då att falla till föga för protektionismens många företrädare?

LEDARE

Tjänstedirektivet är en del av Lissabon-processen och syftar till att utöka möjligheterna för tjänstehandel inom unionen. Tjänstesektorn uppskattas stå för ca 70 procent av EUs totala BNP medan sektorns andel av de totala handelsflödena mellan länderna är långt mindre, uppskattningsvis ca 20 procent. För att göra EU konkurrenskraftigt gentemot USA och de växande asiatiska ekonomierna är det naturligtvis av central betydelse att unionens viktigaste framtidssektor på allvar omfattas av principen om den fria rörligheten.

Resan fram till EU-parlamentets beslut har dock varit krokig och kantats av nya och otrevliga dimensioner av europeisk nationalism och protektionism. I Frankrike bidrog en allmänt utbredd rädsla för den ”polske rörmokaren” till att förslaget om en ny konstitution för unionen röstades ned. På samma sätt har debatten i Sverige innehållit argument för att direktivet skulle innebära en ”social dumpning” och att vår sociala modell är hotad.

Det mest uppmärksammade fallet av motstånd mot utländska tjänsteföretag är naturligtvis Byggnads blockad av det lettiska företaget Laval i Vaxholm. I svensk press har det hela i huvudsak gestaltats som en strid om svensk arbetsrätt, vilket det naturligtvis också är. Regeringen vill ha ”ordning och reda” på arbetsmarknaden och t o m moderaterna tycker nu för tiden att kollektivavtalsprincipen är bra. Men Byggnads agerande handlar i lika hög utsträckning om ren och skär protektionism.

I själva verket följer Byggnads agerande en lång tradition inom byggbranschen av återkommande försök till konkurrensbegränsningar. Konkurrensverket har flera gånger påtalat den allvarliga bristen på konkurrens inom branschen där ett fåtal inhemska aktörer har dominerat i många år. Den stora asfaltkartellen som uppdagades för något år sedan kostade sannolikt svenska skattebetalare åtskilliga miljarder kr i förhöjda kostnader för vägbyggen. Enligt en undersökning av Konkurrensverket från 2005 tror

över hälften av cheferna i branschen att olagliga karteller fortfarande förekommer. Det är dessutom en sektor där svartarbete och organiserad brottslighet är vanligt förekommande. Enligt Byggnads egen hemsida uppskattas skattebortfallet till ca 10-20 miljarder kr årligen. Lönerna i denna mansdominerade tjänstesektor är påfallande höga. En byggnadsarbetare har i genomsnitt ungefär samma grundlön som en grundskolelärare med betydligt längre utbildningstid (drygt 23 000 kr), enligt SCBs lönestatistik.

Är det denna sociala modell som både den förra och den nuvarande regeringen vill värna inom tjänstedirektivets ram? Förhoppningsvis inte. I stället borde regeringen framöver välja en offensiv linje och snabbt rensa upp bland alla konkurrensbegränsningar i tjänstesektorn. Byggbranschen är bara ett exempel på svenska branscher där det finns ett betydande behov av ökad konkurrens. Protektionismens lobbyister har ofta en enastående kreativitet när det gäller att hitta nya argument för att skydda just deras bransch. Detta bör regeringen ha i åtanke när man nu försvarar Byggnads i EG-domstolen mot det lilla lettiska företaget som drevs ut ur Sverige.

Om EG-domstolens utslag i Vaxholmskonflikten innebär att utländska företag som är tillfälligt verksamma i Sverige måste betala avtalsenliga minimilöner i den aktuella branschen kan höjningar av dessa vara ett effektivt sätt att minska hotet om en ökad låglönekonkurrens. Flera fackliga organisationer har också signalerat om kraftiga höjningar av lägstälöner inför avtalsrörelsen. Samtidigt visar forskningen att ett sådant agerande kan slå ut sysselsättning, vilket i så fall främst drabbar de stora grupper som i dag står utanför arbetsmarknaden.

Givetvis blir en ökad internationell konkurrens en delvis smärtsam erfarenhet för de svenska tjänstearbetare som blir utan jobb. Men denna globaliseringsprocess har exempelvis verkstadsindustrin levt med under hela efterkrigstiden, och även om de svenska arbetsstyrkorna ofta har krympt har flera fabriker och företag stått sig väl i den internationella konkurrensen. Som så ofta saknar dessutom den stora diffusa massan av vinnare på en ökad tjänstekonkurrens någon stark intressegrupp. Exempelvis är det av förståeliga skäl sällan som skolpersonal eller andra kommunanställda anser det vara mödan värt att försvara billigare skolbyggen med utländsk arbetskraft så att mer pengar kan satsas på skolböcker eller ökad personaltäthet på dagis och fritids. Låt oss därför hoppas att den nya liberalt sinnade regeringen har förmågan att se protektionismen för vad den är och har modet att stå upp för den fria rörligheten av varor *och* tjänster när de manstarka intressegruppernas krav på särskilda skyddsåtgärder kommer.

*Ola Olsson
Per Skedinger*